

Notáhta • Notat

Geasa/Til: «TilSbr_Navn»

Min čuj./Vår ref: 12/81 - 55

Beaivi/Dato: 22.05.2013

Sámediggi
 Ájovárgeaidnu 50
 9730 Kárášjohka

Kommentarer til norsk-svensk reinbeitekonvensjon

Om arbeidet med norsk-svensk reinbeitekonvensjon

I arbeidet med norsk-svensk reinbeitekonvensjon har det vært flere parter representert. Det var en forutsetning for dette arbeidet at man skulle søke å finne frem til et forslag som flest mulig av de samiske partene kunne stille seg bak. Arbeidsgruppa har vært ledet av sametingsråd Ellinor Marita Jáma fra Sametinget i Norge. Videre har gruppa hatt denne sammensetningen:

Fra Sametinget i Sverige: Per- Mikael Utsi, Ingrid Inga, Anders Kråik

Fra Sametinget i Norge: Leif Dunfjeld, Ingeborg Larssen

Fra Svenska samers riksförbund: Mattias Åhren, Per – Olof Nutti, Inger- Ann Omma

Fra Norske reindriftssamers landsforbund: Nils- Henrik Sara, Kristina Eira, Nils Oskal

Fra Renegerforbundet: Lillemor Bær

I tillegg har politisk rådgiver John-Bernhard Henriksen bistått gruppa .Arbeidsgruppa har hatt 7 arbeidsmøter i tillegg har det vært telefonmøter og e-postutvekslinger mellom medlemmene.

Dialog med berørte reinbeitedistrikt og samebyer

I gruppas arbeid har det vært en forutsetning for arbeidet å ha en åpen og inkluderende dialog med de berørte reinbeitedistrikt og samebyer.

Samtlige berørte reinbeitedistrikt på norsk side har blitt kontaktet pr.brev og mail, og bedt om å gi innspill til gruppas arbeid. Sametinget i Norge har gitt informasjon om gruppas arbeid på sin nettside, og bedt berørte parter om å komme med tilbakemeldinger på arbeidet.

I tillegg har det vært avholdt møte med distriktene på norsk side nord for Saltfjellet 15.11.2012 i Harstad. Her fikk distriktene orientering om gruppas arbeid og muligheter med å komme med innspill. Tilsvarende møte ble holdt 31.01.2013 på Stjørdal for distriktene sør for Saltfjellet på norsk side.

På svensk side har Svenska samers riksförbund gitt informasjon og fått tilbakemeldinger fra berørte samebyer. I tillegg møtte arbeidsgruppa berørte svenske samebyer til dialogmøte 17.01.2013 i Umeå.

Det ble arrangert felles dialogmøte for norske og svenske reinbeitedistrikter og samebyer i Stjørdal 5.-7.april 2013. Her ble arbeidsgruppas forslag fremlagt og diskutert. I tillegg var det dialoger mellom reinbeitedistrikter og samebyer om hvordan samarbeidsavtaler kunne utvikles.

Utfordringer for den grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige.

telefonnr: +47 78 47 40 00
 www.samediggi.no
 samediggi@samediggi.no

Åpningstider:
 Mandag - Fredag
 08.00-15.30

I arbeidet med norsk-svensk reinbeitekonvensjon har flere forhold av stor betydning for den grenseoverskridende reindrift. Arbeidsgruppa mener det er riktig at disse forholdene blir gjort kjent for norsk og svensk regjering. Grunnlaget for

Den norsk-svenske reindriften har lange historiske tradisjoner. Samene flyttet mellom Norge og Sverige med sin rein, uberørt av landegrenser. Det var først når statene gjorde seg gjeldende med suverenitetskrav og opptrukne landegrenser i det 16. århundre at den samiske reindriften fikk problemer. I forbindelse med opptrekningen av landegrensen mellom Norge og Sverige i 1751 ble samenes problemer tatt opp. Deres klage hadde nådd frem og deres syn ble nedfelt i Lappekodisillen av 1751. Lappekodisillen stadfestet og regulerte samenes tradisjonelle flytting med sin reinflokker over grensen. Hovedbestemmelsen i § 10 i kodisillen sier: ”Saasom lapperne behøve begge Rigers Land, skal det efter gammel Sædvane være dennem tilladt. Høst og Vaar, at flytte med deres Rehn-Hiorder over Grensen ind i det andet Rige. Og herefter som tilform, lige med Landets Undersaatter, å betiene sig af Land og Strand til Underholdning for deres Dyr og sig selv.”

Altevatnsdommen i norsk Høyesterett av 1968 anerkjente også samisk bruk av konvensjonsområder ”i hvert fall i ett hundre år før grensen ble fastlagt i 1751..”

I fortalen til dagens underskrevne konvensjon blir det uttrykt: ”Som tar hensyn til den første kodicillen til grensetraktaten av 7 og 18 oktober 1751, som bekrefter samenes rett til å flytte med sin rein til det andre landet og der utnytte rettigheter i henhold til gammel sedvane”.

Artikkel 8 i det underskrevne forslag anerkjenner også sedvanemessige rettigheter som en del av rettsgrunnlaget for den grenseoverskridende reindrift, og sier at konvensjonen ikke påvirker de sedvanemessige rettigheter til reinbeite som reindriftsutøvere fra det ene landet har i det andre landet. Prøving av sedvanerettens omfang skjer på grunnlag av privatretten i Norge og Sverige.

Samtidig vet vi at det innenfor konvensjonsområdet har skjedd en flytting mellom reinbeitedistrikt og samebyer på norsk og svensk side. Dette var en del av en offisiell politikk utformet av de respektive statene, for å markere nasjonalstatenes suverenitet. Imidlertid har dette ført til at reineiere i noen områder ikke har opparbeidet den samme sedvanerett til områdene de i dag driver sin reindrift.

Disse forhold er med på å bidra til den situasjonen som den grenseoverskridende reindriften i dag står overfor. Sedvanerettens innhold og omfang er ikke kartlagt for konvensjonsområdet. Det er heller ikke gjort en rettslig avklaring for de reindriftsutøverne som ble flyttet inn i konvensjonsområdet på et senere tidspunkt.

Dette er en problemstilling som arbeidsgruppa har støtt på i sitt arbeid, og som etter vår mening er av stor betydning for den grenseoverskridende reindriften. Etter arbeidsgruppas syn er det nødvendig å få avklart disse rettighetsforholdene. At denne kartlegginga kun skal skje gjennom domstolsprøving av de enkelte reinbeitedistrikt og samebyer, anser vi for å være urimelig. Dagens manglende rettsavklaring er etter vårt syn skapt av statenes politikk overfor reindriftsutøverne, og bør derfor løses etter initiativ fra statene.

Rovdyrpolitikk

Den grenseoverskridende reindriften foregår i et område hvor det også er en betydelig rovdyrstamme. I arbeidsgruppas møte med reindriftsutøverne, er rovdyrtaap trukket frem som en faktor som truer den grenseoverskridende reindriften. Reindriften driftsform der reinen beiter i utmark hele året gir i seg selv en økt tapsrisiko, og gjør at også reindriften spesielt sårbar ved økning av rovdyrstammen. Tapene

som reindriftsnæringen påføres av rovvilt har økt betraktelig de seneste 10 årene i Norge. Rein som beiter i grenseområdene er utsatt for tap både av nasjonale bestander og vandrende rovvilt fra nabolandet. Det norske storting har vedtatt mål for de fire store rovdyrene: bjørn, ulv, gaupe og jerv. For jerv og gaupe er bestandsmålet nådd, og for enkelte regioner er bestandene av jerv i dag tre ganger høyere enn bestandsmålet.

Områdene Troms, Nordland og Nord-Trøndelag har de senere år hatt høye tapstall. I følge Ressursregnskapet for reindriftsnæringen for reindriftsåret 2011/12 knyttes tapene i hovedsak til rovdyr- og klimarelaterte årsaker. Dette har ført til nedgang i produktivitet, spesielt i Troms og Nordland. Dette er en stor utfordring for reindrifta i disse områdene.

Samiske interesser har meget liten mulighet til å påvirke den nasjonale rovviltpolitikken. Norge har anerkjent flere konvensjoner som forplikter Norge til å ta hensyn til samiske interesser inkludert næringsinteresser - det dreier blant annet seg om ILO-konvensjonen nr 169 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. I arbeidet med nordisk samekonvensjon må det tas hensyn til de utfordringer som grenseoverskridende rovvilt påfører samisk reindrift og samisk jordbruk. En økning i en bestand i et land kan ha betydning for skadeomfang i nabolandet. Det finnes allerede reinbeitesidaer som ikke klarer å opprettholde den naturlige rekrutteringen av rein på grunn av store tap til rovvilt. En slik utvikling kan ikke være i samsvar med de folkerettslige forpliktelser som gjelder i Sverige og Norge.

Vi vil vise til vedtak i Samisk parlamentarisk råd fra 09.11.11 i Kirkenes:

"IV Samisk parlamentarisk råds vedtak:

- 1. Samisk parlamentarisk råd er oppmerksom på at rovviltpolitikken i de ulike landene, Finland, Norge, Sverige og Russland, har stor direkte innvirkning på primærnæringene i mange samiske områder. Indirekte virker dette inn på muligheten til å opprettholde bosetningen, samisk kultur, levemåte og et aktivt språkmiljø i disse områder.*
- 2. På dette grunnlag krever Samisk parlamentarisk råd at nasjonalstatene blir enige om hvordan de skal bevare og styrke det samiske folket i rovdyrforvaltningen. Statene må i samarbeid sette en skranke for hvor stor negativ belastning samiske tradisjonelle næringer tåler og for hvor mye negativ påvirkning det tåles.*
- 3. Politikken innenfor Den europeiske unionen legger føringer for den nasjonale rovviltpolitikken i våre land. Derfor vil Samisk parlamentarisk råd arbeide for at Finland og Sverige gjennom sine medlemskap, på best mulig måte ivaretar de samiske hensyn på dette saksområdet.*
- 4. Europarådet legger rammene for medlemstatenes arbeid med menneskerettigheter. Alle de fire statene Finland, Sverige, Norge og Russland er medlemmer i Europarådet. Rådet legger fast minstestandarder for menneskerettighetene og fører tilsyn med etterlevelsen av de forskjellige konvensjoner og rekommandasjoner. Samisk parlamentarisk råd vil derfor arbeide for at de berørte stater følger opp sine forpliktelser rettet mot den samiske befolkning.*
- 5. Samisk parlamentarisk råd oppretter en komité med oppgave å utforme felles rovviltpolitikk og foreslå regler for forvaltningen. De respektive land forutsettes å stå for den praktiske forvaltningen og følge vedtatte regler.*
- 6. Det vises for øvrig til Kirkenes-erklæringen (2011), spesielt punkt 11 og statenes plikt til å sikre det materielle kulturgrunnlaget for den samiske befolkningen*

Kirkeneserklæringen

11) Sametingene frembever at statenes plikter i forhold til samisk kultur også omfatter det materielle kulturgrunnlaget, berunder å sikre at samene sikres de nødvendige næringsmessige og økonomiske vilkår for å kunne sikre og utvikle sin kultur. Samiske næringer og samisk ressursutnyttelse, berunder reindrift, landbruk,

fiske, sjøfiske, fangst og andre tradisjonelle næringskombinasjoner og former for ressursutnyttelse, må gis et særlig vern ved rettslige og økonomiske tiltak, og ved hjelp av særlige tiltak når dette er påkrevd, herunder gjennom en rovdyrforvaltning som sikrer grunnlaget for tradisjonelle samiske næringer. Sametingene frembever at internasjonal rett, herunder artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, hjemler og forplikter stater til å iverksette positive særbehandling når dette er nødvendig, for å sikre urfolks rettigheter, herunder deres materielle kulturgrunnlag."

Arealinngrep

Reindrifta i grenseområdet opplever stadige inngrep i sine beiteområder. Dette skjer på begge sider av grensen. Det oppleves slik at næringa ikke har rettslig beskyttelse for sine rettigheter til bruk av arealer. Dette er en trussel mot den grenseoverskridende reindrifta. Det er et paradoks at om man klarer å komme frem til en reinbeitekonvensjon som flest mulig kan enes om, så er reindrifta likevel truet av arealinngrep. Dette gir en lite forutsigbar reindrift, som medfører utrygghet og usikkerhet om den grenseoverskridende reindriftras framtid. Statene har et ansvar for å gi den grenseoverskridende reindrifta et vern, noe som arbeidsgruppa også har foreslått i art. 4. Det vil også være riktig å vise til norsk Grunnlovs §110 a, FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter art. 27 og ILO-konvensjon nr 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.